

Claudia Mast

Truyền thông đại chúng

CÔNG TÁC BIÊN TẬP

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN

**TRUYỀN THÔNG ĐẠI CHÚNG
CÔNG TÁC BIÊN TẬP**

Claudia Mast

TRUYỀN THÔNG ĐẠI CHÚNG

CÔNG TÁC
BIÊN TẬP

(Sách tham khảo nghiệp vụ- tái bản)

Người dịch: Trần Hậu Thái

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN
HÀ NỘI - 2004

Lời Nhà xuất bản

Đồng hành cùng cách mạng, đội ngũ báo chí nước ta ngày càng phát triển, trưởng thành. Đến nay, cả nước đã có gần 700 cơ quan thông tin đại chúng ở trung ương và các địa phương (bao gồm các tòa soạn báo, tạp chí, đài phát thanh, truyền hình), với hơn 12.000 nhà báo được cấp thẻ hành nghề cùng hàng ngàn sinh viên đang theo học tại các trường, khoa, phân viện đào tạo báo chí trong cả nước.

Bằng những đóng góp quan trọng và thiết thực, hoạt động báo chí đã có vai trò xứng đáng trong công cuộc đổi mới của Đảng và Nhà nước ta, giữ vị trí xung kích trên mặt trận tư tưởng, mang sức mạnh cổ động và tuyên truyền tập thể hùng hậu trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Tuy nhiên, nếu nhìn vào các đầu sách nghiệp vụ báo chí đã xuất bản từ trước đến nay, thì quả là còn quá khiêm tốn, chưa đáp ứng được yêu cầu phát triển của nghề báo nói riêng và nền báo chí nước nhà nói chung.

Xuất phát từ thực tế đó, Nhà xuất bản Thông Tấn đã chủ trương xuất bản **Tủ sách Nghiệp vụ báo chí**. Một bộ sách tham khảo nghiệp vụ gồm 14 cuốn được chọn dịch, biên soạn từ những nguồn tư liệu nước ngoài (Nga, Anh, Pháp, Đức) của các tác giả có uy tín đã ra mắt bạn đọc lần đầu tiên vào dịp kỷ niệm lần thứ 78 Ngày báo chí Cách mạng Việt Nam (21/6/1925 – 21/6/2003).

Cuốn sách **“Truyền thông đại chúng - công tác biên tập”** là một trong những cuốn sách được đưa vào **Tủ sách Nghiệp vụ báo chí**. Sách được chọn dịch và biên soạn lại từ cuốn **“ABC báo chí”** của tác giả người Đức Claudia Mast (Hg.) do NXB UVK Medien (CHLB Đức) tái bản lần thứ tám năm 1998, có bổ sung, sửa đổi. Cuốn sách đã được độc giả quan tâm đón đọc. Nội dung cuốn sách là những kiến thức nghiệp vụ cơ bản đối với các biên tập viên báo chí, phát thanh, truyền hình, cùng những hướng dẫn, lời khuyên, gợi ý rất hữu ích và cần thiết. Những kiến thức cơ bản đó được trình bày một cách cô đọng, ngắn gọn.

Đáp ứng nhu cầu của độc giả, chúng tôi cho tái bản cuốn sách và mong tiếp tục nhận được sự góp ý, phê bình của bạn đọc gần xa, các cơ quan thông tin báo chí, các cơ sở đào tạo nghiệp vụ... đối với nội dung cuốn sách nói riêng và **Tủ sách Nghiệp vụ báo chí** nói chung, để những ấn phẩm tái bản tiếp sau được tốt hơn.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN

Chương I

CÔNG TÁC BIÊN TẬP

Năm vãng những hình thức thể hiện trong báo chí bên cạnh việc điều tra nghiên cứu và việc xử lý các nguồn thông tin là một yêu cầu trung tâm của nghề làm báo. Ở đây không chỉ đơn thuần là làm cho các sản phẩm báo chí có nội dung trung thực và hình thức phù hợp với phương tiện truyền thông, làm chủ các sản phẩm đó một cách “có nghiệp vụ” mà còn là việc quyết định mang tới cho độc giả, thính giả và khán giả những nội dung gì và dưới hình thức nào.

1. HÌNH THỨC VÀ CHỨC NĂNG

Hình thức thể hiện nội dung truyền thông

Về nguyên tắc hình thức thể hiện của nhà báo được phân chia thành ba nhóm không phụ thuộc vào loại hình truyền thông:

- Hình thức nặng về nêu sự việc (tường

thuật): bản tin (dạng tin viết: thông tin và tường thuật, dạng tin hình: ảnh, đồ họa), phóng sự, phỏng vấn, cung cấp tài liệu chuyên khảo.

- Hình thức trình bày quan điểm: xã luận, bình luận, ghi nhanh, chuyên mục, miêu tả chân dung, châm biếm đả kích, ca khúc (chính trị) và các bài lý luận phê bình sách, kịch, âm nhạc, nghệ thuật, phim ảnh và truyền hình. Các bài tiểu luận về chính trị hoặc mỹ học.

- Các hình thức thiên về suy tưởng: truyện đăng tải trên báo, truyện ngắn, truyện viễn tưởng, phim truyện, kịch truyền thanh, truyền hình, ca khúc kể cả ca khúc nhạc nhẹ, tranh, chuyện vui, châm biếm, đả kích.

Phân biệt giữa đưa tin và bình luận

Giới hạn giữa các hình thức rất linh hoạt, cũng như ý đồ thông tin, thuyết phục hoặc giải trí. Dù sao cũng phải tuân theo một quy tắc: đưa tin và bình luận luôn cần phân biệt rạch ròi. Sự phân biệt này có thể xem là thước đo sự trung thực của báo giới:

“Sự thật là bất khả xâm phạm, bình luận là tự do”.

Trong thực tế người ta khó lòng tìm thấy các hình thức thể hiện dưới một dạng “đơn thuần”: vậy nên có những đài tưởng thuật không chỉ có số liệu và sự việc, mà có những đoạn mang màu sắc phóng sự hoặc có nhiều đặc điểm của hình thức trình bày quan điểm.

Theo ý kiến của một số chuyên gia thì sự phân biệt rạch ròi giữa việc đưa tin và ý kiến bình luận trong công việc thực tế của nhà báo không phải lúc nào cũng thực hiện được.

Theo Michael Haller hình thức thể hiện cần được xác định theo cách nhìn nhận “chức năng” của nhà báo. Sự lựa chọn hình thức thể hiện của các biên tập viên được xác định bởi nhiều yếu tố khác nhau.

Sự lựa chọn hình thức thể hiện theo chức năng

Đặc thù của phương tiện:

Phương tiện nào? Thể loại gì? Phạm vi ảnh hưởng rộng hay hẹp?

Đặc thù của đề tài:

Đề tài có phù hợp cho một thiên phóng sự chi tiết hoặc chỉ nên thực hiện một bài tường thuật ngắn nề kể lể sự việc?

Trách nhiệm trước công luận của nhà báo:

Thông qua một chủ đề làm thế nào để thông tin được những quá trình xã hội? Bằng bút pháp chủ quan của cá nhân là chính? Hoặc tốt hơn là tôn trọng thực tế khách quan?

Phản ánh ý đồ gây tác động đến công chúng:

Hình thức thể hiện nào tiếp cận với loại công chúng nào là có hiệu quả nhất?

Đối với nhà báo có nghĩa là cần đặt vấn đề chọn lựa hình thức thể hiện trong mối quan hệ giữa đề tài, phương tiện thông tin, ý chí và kỹ

năng của bản thân nhà báo và sự mong đợi của độc giả. Trong các sách giáo khoa về thực hành báo chí chúng ta có thể thấy rõ những quan điểm khác nhau: những người đại diện cho sự phân lập chặt chẽ giữa đưa tin và bình luận, họ biểu lộ sự nhận thức này cả trong những quy tắc chặt chẽ đối với hình thức thể hiện của nhà báo.

Đằng sau những ý kiến bất đồng này là những quan niệm khác nhau về nhiệm vụ và lý tưởng của nhà báo.

Thông tin cũng phải được "giới thiệu"

Cuộc cạnh tranh gay gắt trong và giữa các phương tiện thông tin cùng những khả năng mới về kỹ thuật đã dẫn đến việc giới thiệu của thông tin ngày càng trở nên quan trọng hơn. Ngoài việc trình bày hình thức, việc sử dụng âm thanh gốc trong phát thanh và hình ảnh liên tục trên truyền hình, việc giới thiệu thông tin còn bao gồm cả công việc biên tập các thông tin, sự kiện và vấn đề trong các hình thức thể hiện khác nhau kể cả cách vận dụng các thể loại trong mỗi hình thức. Việc tổ chức giới thiệu thông tin có tính giải trí, tiêu khiển đang được dùng làm phương tiện để giành thêm những nhóm khán giả không mấy quan tâm đến những chương trình thông tin khô khan, nặng nề. Một khả năng để làm nhẹ nhàng việc thông tin là cách vận dụng các yếu tố hài hước. Trong trường hợp này người

ta thường nói tới khái niệm “cười hoá” thông tin.

Trong cuộc đấu tranh chinh phục công chúng sự phong phú của các hình thức thể hiện được khai thác triệt để. Sự kiện và vấn đề được biên tập dưới nhiều hình thức khác nhau nhằm tạo nên sự sống động và thoả mãn các nhu cầu khác nhau của công chúng. Ví dụ như tạp chí tin tức “Tiêu điểm” là một dạng hoạ báo đã đứng vững trong lòng công chúng và trên thị trường quảng cáo. Tờ báo được thiết kế trên cơ sở các đồ hoạ thông tin, những hình ảnh, những hòm thư nhấn tin và các cuộc phỏng vấn ngắn, qua đây những độc giả có ít thời gian cũng nhanh chóng có được cái nhìn khái quát về những chủ đề trong báo. Các bài báo thường được xếp chỗ xung quanh các bức ảnh hoặc đồ hoạ, và được minh họa tối đa bằng hình ảnh. Một yếu tố khác hỗ trợ cho việc ứng dụng hình thức báo ảnh này là việc phát triển rộng rãi công nghệ phần mềm và việc chế tác ảnh kỹ thuật số, công nghệ này tạo điều kiện cho việc xây dựng phác thảo nhanh chóng và đơn giản.

2. NHỮNG ĐẶC THÙ CỦA CÁC PHƯƠNG TIỆN TRUYỀN THÔNG (BÁO CHÍ, ĐÀI PHÁT THANH, ĐÀI TRUYỀN HÌNH)

Trước sau ngôn ngữ vẫn là phương tiện thể hiện và trình bày quan trọng nhất của báo chí. Ngay trên truyền hình những khuôn hình liên tục